

En ny kold krig?

Hvor ligger de vigtigste nuværende konfliktpunkter mellem Rusland og Vesten?

- Ukraine

I 2013-2014 udbrød der en opstand i Ukraine, hvilket medførte, at den prorussiske præsident, Viktor Janukovitj, blev smidt på porten, og en mere EU- og NATO-venlig regering blev indsat. I februar 2014 tog Rusland magten over den ukrainske halvø Krim, hvor der ligger en vigtig russisk flådebase, og russisk-støttede separatister indledte senere på året en krig i Østukraine. USA og EU protesterede mod disse angreb og indførte økonomiske sanktioner mod Rusland.

- Syrien

Borgerkrigen i Syrien blev længe udkæmpet som en såkaldt stedfortræderkrig, hvor mange forskellige nationer og terrororganisationer var indblandet i borgerkrigen på forskellige sider. Rusland støttede den siddende præsident, Bashar al-Assad, og gik i 2015 kraftigt ind med luftangreb og specialstyrker på et tidspunkt, hvor det så sort ud for Assads regime. USA og de europæiske lande støttede derimod forskellige grupper, der ville af med præsident Assad.

- Udvidelse af NATO

Ifølge russisk opfattelse blev det i forbindelse med Tysklands genforening i 1990 aftalt, at NATO ikke skulle udvides mod øst, og på den måde true Ruslands interesser. Siden 1999 er NATO imidlertid blevet udvidet med en række østeuropæiske lande, herunder Ruslands nabolande Estland, Letland og Litauen. I lyset af Ukraine-krisen er der fra slutningen af 2010'erne også blevet udstationeret NATO-tropper i de baltiske lande for at beskytte dem. Rusland opfatter NATO's udvidelser og øgede engagement tæt på landets grænser som aggression. Set fra det perspektiv er Ruslands engagement i eksempelvis Ukraine ikke en aggressiv handling, men derimod selvforsvar.

- Informationskrig

Konflikten mellem Rusland og Vesten foregår også på nettet, hvor artikler, blogs, hacker-angreb og meget andet bliver brugt som våben, der skal sprede tvivl og splittelse i befolkningerne. F.eks. er der kraftige indikationer på, at Rusland har blandet sig i den amerikanske og franske præsidentvalgkamp og spreder misinformation til borgere både ude og hjemme om forholdene i Vesten. Omvendt mener Rusland, at vestlige medier eksempelvis har været meget hurtige til at fastslå, at russiske luftangreb i Syrien gik ud over civile, men har brugt meget lidt spaltepads på civile ofre for amerikanske luftangreb.

- Cyberkrig

Rusland er fra mange sider blevet beskyldt for at bruge hackere til at angribe kritisk net-infrastruktur i andre lande. Rusland skulle bl.a. angiveligt have angrebet det tyske forsvar og parlament, stået bag et stort hackerangreb mod Ukraine og andre lande i 2017 og skaffet sig adgang til systemer, der styrer atomkraftværker og energiforsyning i USA. USA har under præsident Trump optrappet cyberkrigen med Rusland og har bl.a. angiveligt svaret igen ved at placere fjendtlig 'malware', der kan ødelægge Ruslands energisystemer.

Læs mere om dette i Faktalink-artiklen om "cyberkrig (<https://faktalink.dk/cyberkrig>)".

- Opsigelse af INF-traktaten

INF-traktaten fra 1987 var en central del af den gensidige nedrustning mellem USA og Sovjetunionen. Traktaten forbød opstilling og udvikling af mellemdistancemissiler med en rækkevidde på mellem 500 og 5.500 kilometer. Siden 2014 har USA betvivlet Ruslands efterlevelse af aftalen, og i begyndelsen af 2019 trak USA sig fra aftalen, hvorefter Rusland også trak sig. Dermed er der åbnet for et nyt våbenkapløb på dette område. USA's modvilje mod aftalen skyldes muligvis også, at Kina, der ikke var en del af aftalen, har opstillet mange mellemdistancemissiler, hvilket USA pga. traktaten ikke har kunnet svare igen på.

- Ruslands invasion af Ukraine

Torsdag den 24. februar 2022 indledte Rusland et omfattende angreb på Ukraine. Det skete efter, at Ruslands præsident, Vladimir Putin, i en tv-tale havde annonceret en "særlig militær operation" i Ukraine. I løbet af få dage indtog russerne flere ukrainske byer og bombede sig vej frem i Ukraine. Flere end 1,5 millioner mennesker flygtede fra Ukraine til lande længere vestpå, alt imens sikkerhedseksperter gisnede om, hvad der var præsident Putins reelle motiv for krigen. Fra Vestens side blev der svaret igen med omfattende sanktioner mod Rusland, omend NATO-landene tøvede med at involvere sig direkte i kamphandlingerne af frygt for, at det kunne udvikle sig til en endnu mere omfattende krig.

Putin Russia's new nuclear missile is invincible. Tv-indslag produceret af den amerikanske tv-station CNN, 2018-12-28.

Hvordan er Danmarks nuværende forhold til Rusland?

Den tidligere danske forsvarsminister Claus Hjort Frederiksen (V) fortalte i interviewet "Claus Hjort slår alarm: Aggressive Rusland truer Danmark" fra 2017 (se kilder) om det trusselsbillede, han ser for Danmark: "Jeg troede jo, at vi efter 1989, hvor muren faldt, nu levede i en ny og mere sikker verden. Der er det meget skræmmende at konstatere, at det rent faktisk ikke er tilfældet, og at truslen er kommet tilbage på europæisk grund."

Som følge af krigen i Ukraine i 2022 besluttede Danmark, at der skal bruges flere penge på det danske forsvar. Frem mod 2033 skal det danske forsvars udgifter nå to procent af BNP, som er målsætningen for NATO-landenes forsvarsbudget. "Det er selvsagt den største investering i dansk forsvar i nyere tid," lød det fra statsminister Mette Frederiksen (S) på et pressemøde den 6. marts 2022. I samme ombæring blev S-regeringen og fire andre partier enige om at sende danskerne til en folkeafstemning om det danske forsvarsforbehold i EU. Afstemningen skal finde sted den 1. juni 2022 (se også faktalink-artiklen om de fire danske EU-forbehold). "Der er få nedslag i vores historie, der har en egentlig og definerende betydning for vores fælles fremtid. Vi står på et af de nedslag lige nu," sagde Mette Frederiksen ifølge TV 2-artiklen "Danmark hæver forsvarsbudgettet - skal nå NATO-målsætning i 2033" (se kilder).

Hvilken betydning har Danmarks geografiske placering for forholdet til Rusland?

Danmark er beliggende ved den vestlige ende af Østersøen, som Rusland betragter som et vigtigt interesseområde. Danmark kan alene af den grund blive viklet ind i større geopolitiske sager, f.eks. gasledningen Nord Stream 2 fra Rusland til Tyskland, der som led i sanktionerne mod Rusland nu er droppet. Ledningen var planlagt til at gå tæt forbi Bornholm, og derfor skulle projektet godkendes af de danske myndigheder. Allerede i juni 2019 besluttede selskabet bag Nord Stream 2 dog at trække deres ansøgning og benytte sig af en anden linjeføring, da de mente, at den danske sagsbehandling var for langsommelig. Dermed slap den danske regering for at tage stilling i en sag, hvor man både var presset af Rusland og Tyskland på den ene side og USA på den anden side.

Østersøen har også været centrum for store militærøvelser både fra russisk side og NATO-øvelser. Ifølge den sikkerhedspolitiske forsker Henrik Breitenbauch kan det anskues som et udtryk for, at Østersøen fremover vil være en vigtig strategisk frontlinje i konflikten mellem NATO og Rusland. Han udtaler i artiklen "Forsvaret følger russisk militærøvelse nøje" (se kilder): "Det betyder, at der desværre er en mere dårlig stemning, end der har været tidligere, og vi er i en ret alvorlig situation, hvor Østersøen igen er blevet til et højspændingsområde."

Er vi på vej mod en ny kold krig?

I de senere år har de mange konflikter mellem Rusland og Vesten fået nogle til at tale om en ny kold krig. Det gælder bl.a. seniorforsker Flemming Splidsboel fra Dansk Institut for Internationale Studier, der i artiklen "Militærekspert: Vi står på tærsklen til en ny kold krig" fra 2016 (se kilder) udtalte: "Nutidens konflikt har de samme grundelementer som dengang; en idé-mæssig konflikt, en militær konfrontation, som man ser i retorikken, populærkulturen, de militære strategier, de øvelser, der gennemføres og i landenes planer for oprustning og militær udvikling."

I Berlingskes artikel "Historien var alligevel ikke slut, en ny kold krig er indledt. Men der er en stor forskel" fra februar 2022 (se kilder) peger professor i statskundskab ved Københavns Universitet Mikkel Vedby Rasmussen på, at der med krigen i Ukraine ses "fundamentale forskelle mellem den 'gamle' Kolde Krig – og den konfrontation mellem Rusland og Vesten, vi kigger ind i nu". Konfrontationen beskrives af nogle som "Cold War Light", og af årsagerne opridses således: "For det første er Rusland modsat Sovjetunionen i dag integreret i den globale økonomi. Aggression udadtil vil koste dyrt indadtil – både økonomisk og i legitimitet blandt Putins egen befolkning og erhvervsliv.

For det andet taler vi i 2022 ikke om en kamp mellem to ideologier, som de kæmpende parter forsøger at påtvinge eller overbevise andre lande om at adoptere. Putins såkaldte statsideologi kan ikke eksporteres – og der findes få, hvis nogen overhovedet, lande på kloden, som vil stå på Putins side i aggressionen mod Ukraine.”

Trump raises spectre of ‘nuclear holocaust’ amid questioning over Russia.

Tv-indslag fra den amerikanske avis The Boston Globe, 2017-02-16.